

Forår 1892

AFSENDER

Ellen Sawyer

MODTAGER

Laura Warberg

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

Da

Dateringsbegrundelse:

Brevet er udateret. Ellen Sawyer var i huset hos Havemann-parret fra januar 1892 og nogle få måneder frem. Ellen skriver, at hun har sendt brev til sin fars fødselsdag, og denne lå 7. marts. Hun nævner, at Ellen Schroll skal ankomme 1. juni, så brevet må være skrevet i foråret 1892.

Generel kommentar:

Ellen Schroll overtog i. juni 1892 Ellen Sawyers plads i huset hos Havemann-parret i Hamburg. Fru Schroll kan være flere forskellige personer. Gretchen var pige i huset hos Havemann.

Omtalte personer:

Henrik Havemann
Rebecca Havemann
Pauline Hirschsprung
Johanne Christine Larsen
Ellen Schroll
Adelheyde Syberg
Hempel Syberg
- Thrane
Albrecht Warberg
Ludvig Wittrup

Arkivplacering:

Kerteminde Egns- og Byhistoriske
Arkiv, BB1583

Trykt udgave:

Nej

Proveniens:

Testamentarisk gave til Østfyns
Museer fra Laura Warberg Petersen

DOKUMENTINDHOLD

Ellen Sawyer vedlægger breve til diverse andre. Hun skal rejse til juni, hvor Ellen Schroll afløser hende.

Fru Schroll har fortalt, at Fru Havemann har meget at lave, men Ellen er ikke enig. Fru Havemann er ineffektiv, og hun bliver meget hurtigt træt. Hun fortæller konstant, at hun knokler som en hest. Madlavning er hendes skræk. Forleden var klipfisken ikke ordentlig udblødt, og Hr. Havemann talte om det under hele middagen samt næste morgen, og så gik Fru Havemann sin vej. Alligevel føler Ellen Sawyer, at hun selv er blevet dygtigere.

Gretchen kommer sent hjem om aftenen. Hun stjæler af marcipanen, mandlerne mm. Gretchen siger, at hun vil få tilsendt noget tøj, men det kommer ikke, og Ellen tror, at hun lyver.

Pigen Thrane har ikke syet Ellens kjole ordentligt.

TRANSSKRIFTION

Kære Mor!

Tak for dit sidste Brev. Da jeg nu endelig sender Korsettet til Johanne, benytter jeg Lejligheden og sender saa mange Breve med, som jeg kan uden at skrive i disse Dage, saa skal hun sende dem omkring, ellers vilde der virkelig blive mig for omkostelig en Historie. Nu er der kommen Brev, at Ellen kommer hertil i Juni, vistnok hun skal være lige som Tjenestepige med Løn, til den Dato skal jeg naturligvis rejse hjem, da her ikke er Plads til os begge. Ang. hvad du skrev, hvad Fru Schroll havde sagt til dig, om at Fru H. havde saa meget at gøre – kan jo nok siges en hel Del.

At her ikke [”ikke” indsat over linjen] kan være det store i dette Hus, med 4 Mennesker – 3 til Arbejdet – kan du nok forstaa, men Fru Havemann er af dem som løber omkring og pisker uden at gøre noget viddere – og da hun slet ingen Kræfter har, kan hun nemt blive træt af det. Hun gaar nu til Dr. og maa ikke gøre noget svært - hun vadsker og stryger ikke, men er dog paa de Dage dødtræt, - hun løber f Eks og vidsker og fejer Gulv 10 Gange, naar vi vadsker. Forleden vi strøg, lavede hun Middagsmad, men hvad er det til 3? Og da Kaptajnen kom hjem, hørte jeg, hun fortalte ham paa Engelsk, at hun var saa træt, og hun havde i Køkkenet gaaet og været nærved at falde ned, men Arbejdet maatte gøres – o.s.v. Se det maa jo absolut lyde, som hun gjorde det hele. I Onsdags sagde hun vi havde arbejdet som Heste men hun havde ikke vadsket kun set efter om det var rent kommen Sæbe paa o.s.v. I Gaar Lørdag, strøg vi, jeg var oppe Klk 6 og hjalp Pigen med Lørdagsrengøring, strøg, bagte Brød og Sandkage til Slut, saa du kan tænke, der var ikke meget tilbage til Fru H, men hun var

dog træt, hun kan ingen Ting taale Jeg synes jeg hænger i og gør det jeg kan, men jeg tror de have ventet, jeg skulde komme som en Aabenbarelse for Madlavningen, som er Fru H's Skræk – jeg har ogsaa indført flere alm. Retter, men det mislykkes tit, Boller kan vi bl.a. slet ikke faa Ret med – og naar det ikke er komplet godt, vil han ikke have det, og gør et syndigt Mudder, til Fru H's og min store Ærgelse – forleden vi fik Klipfisk og den ikke havde ligget længe nok i Blød, talte han ikke om andet den Middag – da de kom i Seng om Aftenen tog han fat igen og fortsatte, da de vaagnede om Morgen, men det faldt dog Fru H. for Brystet, saa hun blev gal og gik sin Vej. – Men jeg synes jeg lærer saa meget af denne lille Husholdning, du skal se jeg er bleven meget dygtigere, naar jeg kommer hjem ogsaa med Vadsk, jeg glæder mig til at tage ordentlig fat med det, naar jeg kommer hjem og sætte lidt Fart i Konerne, som staar der og driver og sludrer, til man kan blive helt gal, men jeg skal min Sandten nok vise dem og flytte dem. - - Jeg kommer til at holde mere [her synes at mangle sider, eller flere breve er blandet sammen i første gennemgang på museet]

vi gaar oppen ["n" i slutningen af ordet overstreget] den halve Nat efter hende. I Aftes skulde hun komme hjem um 11 Uhr, men der kom ingen Gretchen. Vi stod i Vinduet og opdagede tilfældigvis, at hun kom med sin Schatz, hun stod c 1 halv Time og snakkede, jeg gik ud paa Altanen og smed Sne ned i Hovederne paa dem, men de saa mig ikke – I Dag opdagede Fru Havemann at en halv Marcipan, som stod i Buffeten, var forsvunden, Gretchen satte et meget uskyldigt Ansigt op og sagde – Was ist doch dass da hun saa Smuglerne. Mandler, Valdødder – alt forsvinder. - - Hun siger at hun har en Kurv med Klæder, hun har næsten intet Tøj med, men hun har endnu ikke faaet det, skøndt hun bliver paalagt hver Fredag at hente det. – Vi har besluttet næste Fredag at liste efter hende og se hvor hun gaar hen. – Da jeg skrev til Fars Fødselsdag skrev jeg at I kunde lægge 4-5 i men da jeg kom paa Posthuset, maatte jeg sætte 20 pf paa til. – Fru Havemann hilser. – Jeg venter en stærkt Brev fra dig. Hils alle. – Hilsner fra din egen Pelle

[Skrevet på tværs øverst s. 1:]

Pakken fik jeg med Plasteret, Men den passede mig slet ikke, og jeg har nu set den med et helt Kraveter og lagt den ud i Livet. Hilsen til alle. Jeg ligger bestandig paa Spring til at skrive til Sybergs, men bestandig er der noget, som jeg absolut maa skrive til dig. – Din Pelle.

[Skrevet ind over teksten på s. 1:]

Hvordan har Pastor Wittrup det? og Tante P. Du maa gerne skælde Pigen

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

Thrane ud for min sorte Kjole, den er løbet op i alle Sømmene.

BB1583
det ikke er komplet godt vil han
ikke have det og gør et ryndigt
Midde, til Fru H. s min store
Argele- forleden i pik Klippesk
og den ikke havde ligget kløve
nok i Blod, talte han ikke om
audet den Midde- da de kom og
Seng om Aftenen tog han fat i
og fortsatte, da de brødes om
Progenen, men det kaldt dog
Fru H. for Brystet, saa hun blev
gal og gik ind i. - Men jeg synes
og. - Men saa meget af denne
Lille Lærholdning du skal se
jeg er bleven meget dygtigere, naar
jeg kommer hjem og saa med
Vedsk, jeg glæder mig til at tage
ordentlig fat med det, naar jeg
kommer hjem, og sætte lidt stov
i Kasserne, som staaender og
driver og sludrer til man kan
blive helt gal, men jeg skal
min Landten nok rive den
og flytte den. -
Kommer til at holde mere

BB1583
i gaa op paa den halve
Nat efter heude. I Aften
skulde hun komme hjem
om 11 Uhr, men der kom
ingen Gretchen. Vi stod i
Vinduet og opdagede tilfældig
vis at huse kom med sin
Schatz, hun stod et halvt
Timent og snakkede, og gik
ud paa Alkoven og smed
sine ned i Floredentne paa
den, men de sera vil ikke
I Dag opdagede Fru
Haverdamm at en halv
Marzipan, som stod i
Puffeten, var forsvunden
Gretchen satte et meget
uskyldigt Ansigt op og
sagde - Was ist doch das

BB1583
vi gaa op paa den halve
nat efter heude. I Aften
skulde hun komme hjem
om 11 Uhr, men der kom
ingen Gretchen. Vi stod i
Vinduet og opdagede tilfældig
vis at hende kom med den
Schatz, hun stod et halvt
Timent og snakkede, og gik
ud paa Alkoven og smed
hæved i Floredentene paa
den, men de sera vilj ikke
I Dag opdagede Fru
Haverdamm at en halv
Marzipan, som stod i
Puffeten, var forsvunden
Gretchen satte et meget
uskyldigt Ansigt op og
sagde - Was ist doch das